

szaválata zárt be Tóth K. «Előre» cz. költeményével, mire a gyűlést több elintézendő tárgy nem lévén, névsor olvasással véget ért.

A pécsi főgymnasium folyó hó 7-én rendes gyűlést tartott. Főt. Zalai M. tanár ur a gyűlést megnyitván, Kerese Gy. 8. o. t. főjegyző a mult ülés jegyzőkönyvét olvasta fel, melynek hitelesítése után, Galambosy J. 5. o. t. szaválta «Légy szorgalmatos» cz. költeményt általános sikerrel, a mennyiben helytelen gesztusaival és szögletes állásával a kört többször nevetésre ingerelte. Őt követte Gyimóthy A. 5. o. t., ki Czuczor egyik humoros költeményét akarta előadni. Utána Surányi M. 5. o. t. próbálkozott meg Petőfi «Egy gondolat...» czimű költeményével, szaválata közepes sikert aratott. Most Réder K. 8. o. t. olvasta fel értekezésének első részét «A legnagyobb magyarról». Előadása művészi, kellemes, folyékonyon haladó, tárgyilagos. Továbbá jellemzi őt, a ragaszkodás és melegség, melylyel tárgyán csüng.

IRODALOM.

«Az 1848-49-iki Magyar Szabadságharcz története» czimű illusztrált nagy munkájából most jelent meg a 74-ik füzet, a melyben Gracza György az orosz betörés okait beszéli el. A füzet képei ezek: Az oroszok bevonulása a Kárpátokon. A hős magyar küzdelme a medve és a kétféjű sas ellen, Orosz katona, Orosz tábori pap, Orosz gyalogos kozákok. A jeles munka most már csakugyan a befejezéséhez közeledik s egy-két hónap múlva az olvasóközönség előtt fog fekvődni mint négy hatalmas kötet, több mint ezer nagybecsű képpel.

Bethlen Gábor kora. Az Athenaeum r.-társaság kiadásában megjelenő «A magyar nemzet története» czimű tíz kötetes nagy munkának (milleniumi kiadás) hatodik kötetéből most jelentek meg a 90., 91., 92. füzetek, melyekben Angyal Dávid tovább folytatja «Magyarország történetét II. Mátyástól III. Ferdinándig» és ennek a korszaknak legmozgalmasabb időszakát tárgyalja, melyet az akkori események kiváló vezérfőírő Bethlen Gábor korának» szoktak nevezni. Az ellenreformáció győz az egész vonalon és vele a bécsi udvar befolyása a magyar ügyekre. A katolikus ősi vallás védői és annak visszaállítására, régi egységének megalapítására törekvő párt felül kerekedik és miután az iskolázás, a hitterjesztés, a lelkipásztorkodás terén mindenütt felveszi a harcot a protestantizmussal, az ellenreformáció nem remélt eredményeket mutat fel és már a protestantizmust végveszedelemmel fenyegeti. Az uralkodó ház a katolikus párttal szövetkezett, a protestantizmus pedig a Habsburg-dinasztia ellenségeire, a németországi protestans fejedel-

mekre és dissidens elemekre, valamint a törökretámaszkodott. A katolikus párt vezérfőírőnek Pázmány Péter bibornoknak szerepével kezdődik a monografia; majd a vallási sére mekről nevezetes 1618- és 1619-iki országgyűlések eseményei következnek. A füzetekben majdnem minden egyes lapon egy-egy igen érdekes szöveggel illusztrálja a korszak eseményeit; a képek többnyire egykorúak. Ezenkívül számos rendkívüli finom kivitelű műmelléklet van a füzetekhez csatolva, melyek közül remek a «Pázmány Péter és kora» Lotz Károlynak az Akadémiában lévő nagyszabású falfestménye után készült fénynyomat stb. Egyes füzet ára 30 kr. Kapható minden hazai könyvkereskedésben.

Szerkesztői telefon.

L. P. Tata. A beküldött kis vers olyan szép, hogy képtelenségnek tartjuk, hogy a maga fejből került ki. — V. R. Eger. A tudósításokat szívesen vesszük. A francia nyelv tanulására «Plötz»-öt ajánljuk. Árát nem tudjuk, de megszerezheti bármely könyvkereskedő útján. Irja meg pontos czimét, akkor nagyon szívesen küldünk gyűjtőívet. — Honszerető. Azt a kis verset bátran oda adhatja a szülőknél. — O. G. Debreczen. A tudósítást köszönjük, máskor is kérjük. A «Tanulók Lap»-jára bármikor elő lehet fizetni. — B. A. Budapest. A kis történetet megkaptuk, majd elolvassuk. — Steiner A. A rejtvényeket átadtuk a rovatvezetőnek. — G. Gy. Szombathely. Hogy maguknál fognak-e az iskolában Vörösmarty szobrára gyűjteni mi nem tudjuk, mindenestre hazafias kötelesség volna. — B. K. Pécs. Beküldheti. — Schultz L. Szabadka. 1. A kéreztett példányok kaphatók. 2. Gyógyszereseti, állatorvosi, gazdasági és körjegyzői. 3. Hat osztály nem jogosít önkéntességre. 4. A Vörösmarty szoborra hozzánk érkező adományokat azonnal takarékpénztárba tesszük, a gyűjtés befejeztével pedig át fogjuk adni a nagybizottságnak. — R. J. Rimaszombat. A kívánt verset elfogjuk küldeni. — Pozsony. Nema quantitas, haema qualitas határoz. — Cs. S. Budapest. Használható munkáit szívesen fogadjuk és közöljük. A «Vadászat» egy kis simitással tán jöhet. — Adler A. Villány. Ha ön a lapot is csak vasárnap ér rá elolvasni, hogy kívánhatja, hogy még barátokat is ajánljunk önnek? Hogy Villányba a lap miért ér hétfőn, azt magától is kitalálhatná, — azért, mert a postának időre van szüksége mig Villányba expedálja a lapot, még így is oda ér vasárnap, hanem csak hétfőn hordják ki, — L. J. Kikinda. A rejtvényeket átadtuk a rovatvezetőnek. — B. K. Pécs. Az I. évfolyam megrendelhető Hangos Antalnál (Bpest, IV. Calvin-tér 5) ára 2 frt 60 kr., a II. évfolyam sehol sem kapható. — Gyárfás E. Nagy Szeben. Ez önnek is szól. — L. J. Átadtuk a rovatvezetőnek.

Több kértésre a jövő számban.

«Kosmos» müintézet nyomása. Budapest, VI., Aradi-utca 8.

TANULÓK LAPJA

A nmélt. vallás- és közoktatási miniszterium által 1896. május 26-án kelt 26808. sz. alatt

A KÖZÉPISKOLAI IFJUSÁG SZÁMÁRA AJÁNLVÁ.

Előfizetési árak:
Egész évre 4 frt.
Fél évre 2 frt.
Negyed évre 1 frt.

Megjelenik minden vasárnap.

SZERKESZTI:

Dr. RUPP KORNÉL
főgymnasiumi tanár.

Kiadja a „Kosmos” müintézet, kő- és könyvnyomda és hírlapkiadó részv.-társ.

SZERKESZTŐSÉG:

Budapest, IX., Soroksari-utca 31.

KIADÓHIVATAL:

Budapest, VI., Teréz-körút 23. sz.

KÉZIRATOKAT

nem adunk vissza.

Eredendő idealizmus.

Levél érkezett a minapában Budapestre. Sok időbe telt, míg a posta meghozta; megszűnően jött, hetedhét országról, tán még az operenziás tengeren is túlról, mondhatnók a népmesék modorában. És szinte mese az, a mit tartalmaz. Magyar ember írta, egy *Biró Lajos* nevű professzor, ki negyven éves korában tehát már törődött ifjúsággal itt hagyta nyugodalmas katedráját és csekélyke pénzzel, foggyatékos segítő eszközökkel, csupán csak a tudomány nevében elment Uj-Guineába az emberevő pápuák és sorvasztó lázak hazájába, hogy lödözzön madarakat, fogdosson meglepő alakú, pazar színpompájú lepkéket meg bogarakat és gyűjtsön más ethnográfiai tárgyakat.

Leírja benne nehéz helyzetét, szenvedéseit, vesződségeit, kifejezi vágyait, reményeit: mind-ezt a közvetlenségnek és igazságnak ama hangján, mely annyira megkapja és elérékenyíti az embert. Elmondja, mint ünnepelte meg ő a milleniumot azon a távoleső, vad földön; mint látogatta meg sírját *Fenichel Sámuelnek*, annak a fiatal magyar természetbuvárnak, ki eljött ide, hogy többé sohase lássa viszont hazáját — és e magányos sirdomb nem verte őt le, hanem erővel és elszántsággal töltötte el további munkára és lankadatlan buzgóságra.

Fölösleges külön bizonygatni a tudomány nevében fölvállalt ily misszióknak tiszteletreméltó, jelentős voltát. Nagy és fölemelő a ténynek pusztá konstataciója is. *Biró Lajosnak* dolgában azonban más szempont ragadja meg főleg a mi figyelmünket, mi tán sokakét kikerülhet: ama részlet, midőn szelid gúnynyal illeti önmagát és beszél azon ellenállhatatlan

vágyról, mely őt gyermeksége óta kalandos vállalatokra sarkalta.

A gyermeket, üzze bár zsenge játékait nagy-úri terem dagadó perzsa szőnyegén, vagy kunyhó előtt a közönséges porban, lényegében véve mindig egy és ugyanoly ábrándok, vágyak, ideálok töltik el. A dajkameséknek és saját fantáziája izgatásának nyomán valami sejtelmes epekedés ösztönzi, hogy győztes harcra szálljon leküzdendő tényezőik: gonosz elem, ellenség vagy a természet erői ellen. De bezzeg, a mint halad a korról, a mint változnak környezetében a viszonyok: a szerint változik az ember lelkének tartalma is. Successere novi, veteres migrate coloni! Az ifjúság osztatlan, minden mást kizáró idealizmusának elemei elhalványulnak, közömbösekké válnak vagy végképen kiküszöböltetnek. A férfi jól tudja, hogy manapság nincs Tüskerözsika király kisaszony, kit gonosz óriás hatalmából kell kiszabadítani; hogy oroszláni harcok vivhatása elé gátul áll — az európai egyensúly és hogy nincs érkezésünk a természettel szembezállani, hanem a megélhetésért és társadalmi érvényrejutásért kell egyéni küzdelmet kifejteni.

De hátha mégis?

Igen, a társadalom buvára észlelheti, hogy mindig voltak és napjainkban is vannak, bár elvétve, fehér holló gyanánt emberek, kiknek lelkére nem hat az idő telésének és a társadalomnak, e nagy kohóknak olvasztó tüze; igen, vannak, kik a gyermekkor ideális czélkitűzését, sejtelmes vágyakozását kiviszik magukkal az életbe és megőrzik azt utolsó lehelésükig. Az «eredendő bűn» szólásának mintájára *eredendő idealizmusnak* nevezhetjük ezt az ál-

landó eszményhitéséget, mint a mely ama kevesekkel együtt jö a világra. És a szemlélődő ijedten tapasztalja, hogy ezen eredendő idealizmus képviselői fölött valami végzet borong és tragikus dilemmát helyez nekik kilátásba: a *Don Quijotte*-ok vagy *mártírok* sorsát. Ritka, majdnem kizárt a középut.

Miért? Az ilyen ideális harcosok nem vonulhatnak ki, mint a fantasztikus gyermek, egy álomsország meghódítására. Szemeik előtt a mesebeli királykisasszony, vagy hőstettek helyett *új eszméért való harcz*, vagy az *ismeretlen megismertetése* lebeg föladat gyanánt. A kik az előbbi választják, azoknak harcztere a *társadalom*; ezeket szokta az egyéniségükkel ellentétben álló, kiméletlen világrend *Don Quijotte* szerepre kárhóztatni. A kik az utóbbit vállalják magukra, azoknak harcztere a *tudomány*, e kegyetlen istenség, mely hatalmába veszi a szolgálatába szegődött eredendő idealistáknak egész valóját.

Az ilyfajta embereken gyermekségüktől fogva lelkük minden ízében uralkodik egy sajátos érzelem. A *messzeség nosztalgijának* lehetne ezt nevezni. Abban áll, hogy az embert csábítja a messzeség varázsa, az ismeretlennek misztériuma, mint a gyermeket a szivárvány, mint Goethe halászatát a viznek mélyege. A kin ez fokozatosabb mértékben kitör, az odahagy családot, rangot és menve megy. Ez indított a

A rétségek fia.

— TRELLER FERENCZ ifjúsági regénye. —

Szilaj hajsza volt ez és az izgalom átragadt a paripákra is!

Végre Puck hajításnyi távolba jutott. Háromszor imbolygott meg sebes lendülettel feje körül az összegöngyölített lasso s azután egyenesre nyúlva, kiröppent kezéből.

Halálos biztonsággal fonódott a hurok a párducz nyaka köré. Egy füst alatt a törpe oly irtózatossá erővel és ügyességgel rántotta hátra lovát, hogy megfordult hatsó lábain, mint a pergő csiga. Majd urának sarkantyuzására és harsogó vadászat-rivalgására még gyorsabban rugtatott el az eddigéig eltérő irányban.

Az a hirtelen rándítás, melyet a paripa megfordulása folytán a nyakára feszülő huroktól szenvedett, hátára terítette a párduczot. Iszonyut ugrott a halálra üzött fenevad. De a szilaj irammal tovaszáguldó szürke ugró gummi-labda módjára ragadta, vonszolta magával s

középkor elején egy egész néptengert útnak, hogy fölfrissítse nyersen üde erejével a vénhedő Európát, ez irányította a fölfedezők hajóit ismeretlen tengerekre. Ez az égő sovárgás hajtotta és szánta martiromságra az északi sark és a legsötétebb Afrika kutatóit; ennek sugallata alatt ment keletre ösöket keresni a mi *Körösi Csoma Sándorunk*, hogy aztán nyugtalan szelleme a távol Tibetben leljen örök megnyugvást.

A szívbe gyökeredzett, eredendő idealizmust és ennek folyományát, a messzeség honvágyát látjuk mi és vezettük le épen *Biró Lajos* esetéből. Ezen kettős, ellenállhatatlan ok hatása alatt szánta ő rá magát, hogy negyven éves korára, már törődött ifjúsággal elhagyja nyugodalmas kathedrját és menjen csekélyke pénzzel, fogyatékos segítő eszközökkel, csupán csak a tudomány szent nevében Uj-Guineába, az emberevő pápuák és sorvasztó lázak hazájába. A mi nemzetünk elég mártírt szolgáltatott már a tudománynak: vajha ne kellene *Körösi Csoma Sándornak* és *Fenichel Sámuelnek* tenger messzeségben domborodó sírja mellett több ilyen is látunk! A vészés északi sark visszaadta a norvégoknak az ő Nansen Erithiofjukat: vajha épségben, sikerrel koszoruzva adná vissza Uj-Guinea földje is a mi derék, hőslélkű hazánkfiát!

Kemény Aladár.

szemlélve. Jó, hogy eltávolítottuk szomszéd-ságunkból. Mit gondolsz Pál, valamire való rétségi vadász Puck, mit?

— Igen, szólt a fiu az ifjúság lelkesedésével, Puck dicső vadász és én csodálom őt!

A törpe, kit kellemesen érintett ezen leplezetlen elismerés, mosolygott, miközben aggasztó szélességre vonta el száját. «Nem is rossz, lassóval győzni! Megbirkózom én a párduczcal késsel, sőt még pusztá kézzel is!» És kifeszítette szokatlanul hosszú, izmottól dagadó karját.

— Elhíhated a ficzkónak, Pál, mondá az öreg. A pusztában növekedett s annak urává küzdötte föl magát. Még csudálatosabb dolgokat látsz majd tőle. De most falatozunk egy kicsit: szállj le

öcsém, te pedig. Puck, kösd meg a lovakat. Thunderem bizonyára nem bánja, ha egy időre megszabadítom terhemtől.

Leszállott, a többiek követték példáját és mig a törpe a lovakat a hosszú lasso-szíjjakkal megkötötte, Pál figyelmesen szemlélte a hatalmas fenevadat, melyet üldözője karja és ügyessége zsákmányul ejtett.

— Nem ártatlan ellenfel, ugye! Aggódtam is némiképen Puck miatt, mert még nem régóta lovagolja a szürkét s ha a paripa ahurokvetés pillanatában villámgyorsan nem engedelmeskedik, úgy vége van a párducz ellenében.

Az öreg a falatozás után pipára gyujtott és bodor füstfelleget eregetett az ég felé, miközben Puck elővonta kését és hozzá állt a párducz pompás bőrének lenyuzásához. Pálnak gondolatai pedig most, hogy figyelmét nem kötötte le a jelen mozgalmassága, visszaszálltak azon eseményekhez, melyet őt a vadonba taszították. Aggodalmát nyilvánította nagybátyja sorsa fölött. De a trapper, kinek tekintete gyakran valami névtelen gyengédséggel pihent az ifju vonásain, mikor ez nem figyelt rá, most nyersen válaszolt:

— Sohse bántson e miatt gond, öcsém, bizonyára gondoskodott ő magáról. Ezzel elhallgatott és még erősebben pöfékelt.

Kis idő múlva ezt a kérdést intézte hozzá Pál: «Van gyakrabban dolga önnek az indiánokkal?»

— Képzelhated, gyermek. Nem élhet az ember husz esztendeig a prairien a nélkül, hogy barátságosan vagy ellenségesen ne érintkezék a vörösbőrűekkel.

— Veszedelmes ellenségek ezek a magányosan élő fehérekre nézve, nemde bátyám?

— A dolog nem áll oly rosszul, mert elég trapper él a rétségben a Missouri-tól kezdve a Sziklás hegységig, az Alföldtől a Kolorádóig, kiket nem háborgatnak a vörösbőrűek. Ezek az emberek itt Kansas és Arkansas tartományában elég békés hajlamuak. Ellenben a siouxok északon és az apachák délen, valóságos véredek.

— Harczoltál ezekkel bátyám?

— Mindkettőjükkal. Ismerik a Grizzlyt, északon ugy, mint délen. Végtere itt telepedtem le, egyrészt emiatt a legény miatt, kit nem czipelhettem magammal a rétségen át, másrészt pedig azért, mert tetszett nekem a vidék; azután meg itt a különböző törzsek vadászterületein semleges földön élek.

— De hisz ön a kiowák támadásáról beszélt.

Az öreg nevetett. «Igen öcsém, a kiowák nem igen szeretnek engem. Korábban megbárátkoztam a cheyennekkel és hosszabb ideig tartózkodtam ezeknek táborában. Mikor vadászati okokból összezördültek a kiowákkal, persze, hogy a cheyennek pártját fogtam. A kiowák akkor véres vereséget szenvedtek és ezt nem feledték el nekem. Azon nap óta, mikor rajtam ütöttek kunyhómban, senkit sem láttam többé a bandából; azt hiszem vigyáznak az irhájukra, hogy ne kerüljenek többé a Szürke Medve és inasa útjába.

Mikor aztán észrevette, hogy Pál gondolataiba mélyedve, szomoruan tekint maga elé, így szólt:

— Ne gondold a multra, öcsém, örülj a jelennek, amugy is elég gondot meg bánatot hoz az élet. En már túl vagyok ezeken. Több sem történhetik rajtam, mint hogy egy rézbőrű lenyuzza a skalpomat, vagy hogy a végtelen rétségen lehelem ki lelkemet s így Föld anyánk ismét visszanyeri porhüvelyemet.

— Nos, mondá a törpe, ha bátyám a nagy szellemhez megy, ugy nem megy maga . . . Puck az oldalán lesz.

— Hej, jó öcsém, ez bizony nem történik meg. Atermészeti törvénynél fogva engem korábban elszólítanak, mint téged. Akkor aztán magadnak kell keresztlükzködnöd az életen.

A törpe mit sem felelt.
A trapper fordított a beszéd tárgyán és ezt kérde: «Mond csak Pál, atyád a folyam mellett lakott?»

— Sokan laknak ott, ugye?

— Igen, uram, verandánkról szép kilátás esik a folyamra.

— Az egész környék népes és szeltében hosszában művelik. Athen és Moumouht városaink is közelünkben vannak, gőzhajón hamarosan oda lehet jutni.

— Hatalmasan megváltozhattak a viszonyok azóta, mikor még én láttam a régi Arkansast. Akkor csak vadászok és rézbőrűek kóboroltak partjain.

— Így beszélte el atyám is, ki sok-sok évvel ezelőtt telepedett ott le nagyapámmal.

— És jártál iskolába. Pai? Talpig tudós vagy, ugy-e?

— Bezzeg, kaczagott a fiu, ennek kevés ember mondana.

— Választottál magadnak valamely életpályát?

— Arra tökélttem el magamat, hogy édesatyám nyomdokába lépek. Természetesen arra nem gondoltam, tette hozzá búsan, hogy az ily gyorsan fog történni.

— Van valaki nagybátyádon kívül, ki birtokodra felügyel?

— Igen uram; az öreg Brown, ki apámmal növekedett föl. Az szorgosan utána néz mindennek.

— Ugy? Hm, jól van. Fura dolog, ha egy nagy farm uratlanul áll. — Majd kis gondolkodás után így szólt: Boesáss meg, gyermekem, ha sebre találnék tapintani, de szólj, hogy halt meg apád?

— Óh uram, már régóta szivbajban szenvedett s ennek áldozatul is esett.

— Ugy? Ezzel tovább pöfékelt. Később megint megszólalt: Igen, öcsém, senkisémet tudhatja, mire szánja az élet s hol és hogyan hal

meg. Ifju koromban magam is az ültetvényekben forogtam, láttam a keleti városokat és látogattam az iskolát. Öregem képzett embert akart belőlem faragni — s most itt láthatsz a pusztában, mint trappert. De így is jól van. Az élet viharai elzajlottak fölöttem, szivemben békesség honol.

Megint némaságba merült tünődve nézve maga elé, míg végül így szólt: «Térjünk haza. Menj a lovakért Puck».

Ez legott elsieltett. Az öreg pedig halkabban folytató tovább:

— Óhajtanám, Pál, hogy miután huzamosabb ideig együtt kell élnünk, jó viszonyba lépj ezzel a szegény fickóval. Jóságos a szive de féltékeny mindenkire, ki megnyeri részvéteimet és azért könnyű szerrel izgalomra lobban. A fiatal cheyennel, ki nálam tartózkodott, több ármányos esinyt követett el, ugy, hogy az egy nap késsel rohant rá s nekem teljes erőmmel közbe kellett lépnem, noha bizonyára az indián huzta volna, kése daczára, a rövidebbet. Azért légy nyájas Puck iránt és ne rödd fel neki, ha egyszer rossz kedvében van.

— Minden bizonyonnyal barátságos leszek iránta és őszintén csudalom erejét, ügyességét, bátorságát.

— Jól van, fiam.

Puck elővezette a lovakat; nyeregbe szálltak és lassacsán elléptettek.

— Más öltözetről kell gondoskodnunk számadra, Pál, mondá a trapper, mert ez csak hamar lerongyolódik testedről. Néhány jó szót kell váltanod Puckkal, őt megtanították a cheyenn asszonyok a bölénybőr kieszerzésére és a szabómesterségre. Ha akarja, kényelmes vadászinghez és hosszú bőrharisnyákhoz juttathat téged, mint az a rétségen szükséges.

— Baráti cselekedet volna Pucktól, ha ebben segítségemre lenne és én mély hálat éreznek iránta.

A törpe egy darabig nem felelt, majd hirtelen ezt kérdezte: «Meddig maradsz itt, fiatal ember?»

— Csak addig, míg a bácsi visszaküldhet a telepítvényekre.

— Jól van, vadász inget-fogok neked varrni. A trapper elégültlen bölintott erre. Azzal megsarkantyuzták lovaikat és sebesen vágatva nyelték az utat, Pál annyira kifáradt már ekkor, hogy alig tarthatta magát a nyeregben. Mikor végre a folyam mellék fájnak koronái szemük elé tüntek, Puck így szólt: «Indián!»

(Folytatása következik.)

Petőfi a hortobágyon.

Sötét a puszta. Szürkül. Őszidő van,
Fojtó, nehéz köd ül az avaron.
A sáros úton lassu vándor ballag,
Fátylat köré hulló köd árnya von.

Távolban egy kis fény az esthomályból
A roskadónak hívón integet.
Alig-alig hogy birja fáradt lába,
S könyezve nézi a sötét eget.

Az arcza sápadt, tenger-szenvedéstől,
Emésztő lázban ég a két szeme.
Már-már lerogy . . . De mintha az a kis fény
Közéről hátoritva intene?!

Ütszéli csárda . . . odaér pihegve,
Csak éji szálást kér szegény beteg.
Félvállról néz rá, fitymálva a gazda.
«A kályhasutba düljön kelmetek . . .»

Csak odarogy szegény . . . Álomra csukja
A láz tüzeiben égő bús szemét . . .
S meglebben álma szép tündér-kárpítja
S egy angyal kérdezi: «szenvedsz-e még?»

«Nézd . . . im, elébed tárom a jövődöt:
«Ezernyi nép . . . A lelkesült tömeg . . .
«Reád figyelnek . . . Esküszöl . . . s utánad
«Mind esküszik, hogy Isten hallja meg!»

«S az Isten hallja . . . s teremtő kezével
Lenyujt feléd egy csillagkoszorút . . .»
. . . Mily durva zaj? . . . A lázbeteg fölébred —
A szennyes csárda . . . a való . . . mi rút! . . .

A pisle mécsnél mulató betyárok
Dalolva isznak. Zeng a czimbalom,
Rikkantva toppant, tánczol egyik-másik
Árnyéka reng czikázva a falon.

«Hejh, a ki boldogsága van! Daloljunk!
De szebbet! a legszebbet húzd cigány . . .
. . . Most ide halgass . . . Húzd el ezt a nótát,
Ez oszt' a nóta! de virradtig ám!

. . . S szegénylegények villogó szemében
Kigyúl a tűz, míg egyik dalol.
. . . Szívéhez kapva, könyező szemekkel
Kél a beteg vándor a sut alól: —

«Az én dalom . . . az én dalom! . . . elért hát
A nép szívéig? . . . itt van . . . itt zeneg. . .
Fel! utra! Isten áldja, gazd'uram! fel!!
Hiv a jövő! már nem vagyok beteg —»

S fellobanó szívének égő lángja
Általhevit bágyadt kebelét
S megy . . . megy az éjben. S az a zengő nóta
Utána hangzik — mértföldekre még . . .

S a pusztaságon, néma éjszakában
Folytatja kezdett álmát fényesen,
Ezernyi nép előtt mondván az esküt
A mit kezébe egy ország teszen . . .

. . . S ott született meg, mint Apocalypsis
Nagy látomása puszta szirtfokon
Az a nagy eskü s száz szentséges eszme
Az Istenek hangolta húrokon!

Várad Antal.

Csudásság a költészetben.

Esztetikai tanulmány. Irta: Kemény Aladár.

(8)

4. «Hamlet» csudaproblémája.

Felhozott eseteink valamennyiében a szubjektív csuda a cselekvénynek szerves részét alkotja, tehát épenséggel nem pusztá hatás kedvéért nyer alkalmazást. Brutus és III. Richárd esetében a csudásság a peripetikus fordulópontot jelzi: azon határon, midőn a hős sorsa tetőzik, egyszerre megbomlik a biztosnak látszó egyensúly és ő szédítő sebességgel rohan veszétebe. E bukásra nézve a csudás elem feltűnése mintegy anticipatio, míg Macbeth története

a bonyodalom egyik rugója. Szerinte ugyanis a gyilkos megmutatja neki az utat, melyen haladnia kell és e nyomon rémtettét végre is hajtja.

Bonyolódottabb és az esztetikuskoknak nem kevés fejtörést okozott a «Hamlet»-nak csudás eleme, mely a világirodalomnak e tekintetben legfényesebb alkotása. Az emberi fejlődés törvényének mily szembeszökő fokozatossága nyilatkozik meg e tekintetben is! Voltaire egy századdal előbb még csak «egy ittas vadember

képzeldéseit» fődözheti föla «Hamlet» csudás-ságának káprázató merészsgü kivitelében, a jelenkor pedig megokolt bámulatával szolgálat elégtételt Shakespeare sértett szellemének.

De térjünk magára a tárgyra.

A helsingörsi palota terén az örökéjszakanta gyakran látják a megholt fejedelem lelkét imbolyogni, söt egy éjjel *Horáció*, Hamlet királyfi bizalmasa előtt is fölmagaslik a kísértet, talpig fegyverben. E tünemény tisztára szubjektív eredetű, a babona hatása. Emberi lényünk szerfölött hajlik arra, hogy a földöntült érzékise, szimbolizálja.

Horáció a látottakat megjelenti Hamletnek. A királyfi cholericus, folyton kétségeskedő, bölcsekedő egyéniség. Szeret elvont filozofémákon tündönni, a lét vagy nemlét kérdésén tőri fejét, vonzódik a rejtelmeshez, pesszimista: a világot gyomos kertnek, dudva és üszög kövér tanyájának nevezi. Az ilyen önkínzó emberekben már magában véve anyag van a csudálatra, a káprázati kép előttük szinte önmagától áll elő. A Wittenbergából érkezett Hamlet atyja elvesztésén epekedik; Horációval beszélgetvén, hirtelen fölriad:

Atyám, ni, mintha látnám atyámat!

Hor. Hol, uram?

Hamlet. *Lelkem szemében.*

A szubjektív csudásságnak ez villámként fölrebbő, gyönyörű szép példája, mintegy előnyilvánulata. — Hamletnek apján járó fantáziája képet teremt; de az inger benyomása oly gyöngye, hogy a kép nem jelenik meg, mint a látás érzékszervének hallucinációja, hanem benn marad a «lélek szemében».

A IV. színben Hamlet Horációval és még egy barátjával várakozik az esthomály közepette. A király szelleme megjelenik és fia elszörnyedve ismeri föl apját. De — mint Macbeth a törrel — nem adja föl józan álláspontját és makacsul ragaszkodik a higgadt megfontoláshoz:

Légy idvezült lény, kárhozott manó,
Hozd ég fuvalmát, vagy pokol lehelét.
De oly kérdéses alakban jelensz meg,
Hogy szólnom kell veled.

Am a szellem intésére elenyészik kételye és mintegy delejtől vonva, rohan az árny után. Tőle tudja meg erőszakos halálának borzalmas részleteit.

A negyedik szín e világhírű csudássága a legkülönbözőbb nézeteket vonta maga után. Ismerjük Voltaire elhamarkodott ítéletmondását; egyébiránt általános a vélemény, hogy a csudásságot úgy kell vennünk, a mint van.

Greguss Agost azt jegyzi meg róla («Shakespeare pályája»), hogy Hamletben a kísértet első megjelenései nem pusztán káprázatok; a *jelenség igazán természetfölötti, csudás*, hisz mások is látták és látják. «Az ő felfogása tehát egyszerűen *objektív csudának* minősíti a IV. felvonás jelenetét.

Pedig kár lenne ily véleményben leszámolni e részzsel. Hisz e csudásságon épül föl, mint alapkövön, az egész cselekvény; annál is inkább pozitívnek kell lennie. Mert Hamlet mástól nem nyerhet inicitívát a bosszu föl vállalására, mint szükségképen atyjától a gyilkosság szenvedő tanujától s ennek híján a darab füstbe foszlanék. Fölötte kétséges, hogy a tragédia nagymestere, Shakespeare, nem találhat vala más leleményes utat a cselekvény kibonyolítására, mint egy elhibazott szellemjelenést, képtelen csudásságot, akárcsak a régi sziniköltők az ő deus ex machinájukkal?

Azon nézet mellett, hogy csudásságuk *objektív* — melyet mi megkísértünk leküzdeni — két érv kardoskodik.

1. Az első Gregussé, ki kézpénz gyanánt veszi a történeteket, mert hisz Hamleten kívül «mások is látták és látják». Ereszkedjünk bele mélyebben e pont fejtegetésében.

A három szellemlátó sötét éjben áll őrséget. Egész idő alatt a király elhunytát feszegettek: igen föltehető, sőt majdnem természetes, hogy mindnyájuknak képzeletét egy és ugyanazon beszéd tárgya foglalkoztatta. Csuda-e tehát, ha mindnyájuknak egy és ugyanazon káprázatuk támadt? Valamint bizonyos körülmények között egyes fiziológiai tünetek (nevetés, asítás) ragadósak, úgy némely hevesebb lelki, tehát benső mozzanatok is erőteljesen, szaporán terjednek, különösen szűkebb körben. Fölteszük természetesen, hogy *készség*, praedispositio forog fönn. — A képzeldés szállongó és magával ragadó ereje tapasztalati tényekből is kiviláglik: Constantinus rajongó konoksága által egész seregét megtudta győzni az «In hoc signo» jel valósága fölül; ihlett, vallásos bódultságtól elfogott egész tömegek egyazon hallucinációra ragadtatják magukat. (Bucsujárások.)

Helyünkre alkalmazva: a képzelet hatalma, a velejáró megdöbbenés, rázkódtatás, szóval tökéletes káprázat Hamletről villámgyorsan ragad át barátaira, úgy, hogy valamennyiük csodalátása együttvéve és egyenkint *szubjektív*.

2. A másik érv a csudásság második részére vonatkozik, midőn a szellem Hamletnek aprólékos körülményességgel elbeszéli szörnyű halálát és adáz bosszuállásra szólítja föl. Látzat szerint ez az objektivitás megdönthetetlen

bizonyosságára mutat. Ha azonban behatóbban vizsgáljuk a tárgyat, ellenkező tapasztalatra jövünk. Hamlet még a szellemjelenés előtt tündök a viszonyok fonák alakulásán. A figyelmes szemlélő előtt sajátságos tényként és lélektani probléma gyanánt tűnik föl az uralkodó hirtelen meghalozása és a királyné gyors férjhezmenetele. Hamlet már az I. felvonás I. jelenetében gyanuskodva töpreng e kérdés fölött s keserűen mondja ki: «Gyarlótság, asszony a neved!» Apja képének megvillanása «lelke szemében», tökéletesen függetlenül minden külső behatástól, mintegy elősejtelve a bekövetkezőknek, mint a tompa, bizonytalan zúgás, vihar előtt. Azután szerfölött valószínű, hogy fölébe jutottak a nép közt keringő mende mondák, melyek kétes esetekben oly busásan születnek. Germanicus rejtélyes halálának nyomában is fölmerült a mérgezés lehetősége. Így a dán király váratlan elhunyt okává — a középkor balhite szerint — fölébe öntött *csal-matok* csöppjeit sejtítette.

Tovább füzve a következtetést: ki láthatott előnyt és hasznót a gyilkosságból? Claudius a király öcsese, kinek nagyravágása és szerelme sógornéja iránt köztudomásu lehetett. Hamlet már előzetesen gyanakodott nagybátyjára, mi onnét tűnik ki, hogy midőn atyja vélt szava ennek nevét említi, homlokához kapva fölkiált: «Öh, az én próféta lelkem!» Mindeme részletek, a logika által egybefoltozva egységes egészsé olvadtak össze Hamlet agyában, úgy, hogy fölsíngázott fantáziája az önmagától kiszínezett, rémséges történetet egy más ajaktól tudomásra hozva állítja elő.

Greguss a harmadik felvonás csudájára vonatkozólag azon észrevételt teszi, hogy «ezt a jelenetet nagyobb hatással lehetne a kísértet fölleptetése nélkül eljátszani, a kísértet szavait mint bensőleg hallottakat, Hamlet susogván el». Joggal állhat ugyanez a most tárgyalt első fölvonásbeli szellemjelenetre: a kísértet elbeszélését, — melyet a királyfi csak *lelkileg* s nem hallóérzékével fog föl — ugyancsak az ő ajkára adván, *Anschüt*, a híres német színész, ily módon rendkívüli sikerrel tolmácsolta e vitás csudásságot.

Fejtegetésünk eredményeül kinyilváníthatjuk,

hogy két fő ellenérv megdöntésével, melyek a kérdéses csudás elem objektív voltát vitatják, mi «Hamlet» szellemjelenését *föltélenül szubjektív a csudá-nak* állítjuk. Hasonlóképen ezen szín végén, midőn Hamlet a hallottak után társait fölkeresi és szövetezésre sarkalja őket, a szellemnek refrainszerűleg visszatérő «Esküdjétek!» fölhívása voltaképen Hamlet lelke mélyéből fakad és mint ilyen, szintén szubjektív eredetű.

A harmadik felvonás végső jelenetének csudás eleme már elvitázhatatlanul egyéni forrásból származik. Behozása azonban kissé időszertlen, tán a hatás kedvéért számított, vagy azon balhit előmozdítása végett alkalmazott, hogy Hamletet tébolyodott — számba vegyék s így ennek titkos czieljai segítsenek. Magának a káprázatnak érvényesülését remek pszichikai érzékkel viszi ki Shakspere. Hamlet, ki az imént szurta le a kémkedő Poloniust, borzasztó keserűséggel veti anyjának szemére természetellenes második nászát. Heves gáncsolódása közben szeme atyjának az átellenes falon függő életnagyságu képére téved. Képzetei feszülten csomósodnak a tárgy körül össze, a hallucináció varázsütésre beáll, a kép kikel a holt vászonból és megelevenült alak gyanánt tűnik elébe.

A csudásság szubjektivitása nyomósan bizonyul be az által, hogy anyja a jözanság alapján áll és Hamlet teteteinek, szavainak szilaj csapongásából kiindulva, megsiratja örültnék vélt magzatát, ki a semmiségbe révedezve összefüggéstelen szavakat rebeg. Am Hamlet megrögzik az érzéki bódultságban, erősen meg van győződve a tünemény valóságáról s anyjával is el akarja hitetni, hogy tény az, a mit ő lát:

Nézd, hogy lopózik el! Atyám az, a mint
E földön élt, járt. Nézd: ahol megyen!
Most, most suhan az ajtón kifelé!

A királyné erre így válaszol:

Híú koholmány az, hevült agyadtól,
Anyagtalan teremtés, a minőben
Nagy mester a rajongás.

(Folytatása következik.)

KIS PLETYKÁSOK.

ÉDES VIGASZTALÁS.

Elméletek a naprendszer keletkezéséről és fejlődéséről.

— Kant és Laplace elmélete. — Egybehangzás a bolygók pályájában és mozgásában. — Kant elmélete, érdemei, fogatkozásai — Laplace. — A bolygók születése. —

A „Tanulók Lapja” számára írta: *Marossy Rudolf.*

Elméletek és elméletek vázolója után térjünk át a legvalószínűbb hypothesisre, melyet eddigelé a naprendszer keletkezésére nézve felállítottak. Érttem Kant és Laplace elméletét. Azon sok kutatás, találgatás, fejtegetés és kísérletezés után végre sikerült oly elmélet birtokába jutnunk, mely nemcsak kielégítően magyarázza a látható jelenségeket és tümenényeket, hanem azon bizonyító érvek támogatása mellett, melyek e pontra nézve felhozhatók, valószínűsége is erős alapokon nyugszik. Ezáltal új pálya nyílt meg az égitestek természetének, mibenlétének megismerésére, melyen haladva jogosítva érezhetjük magunkat a jövőre vonatkozólag biztosabb reményeket táplálni.

Mindaketten egymástól függetlenül munkálkodtak s gondolkozásuk csodálatos egybehangzása kétségkívül elméletök valószínűsége mellett szól. Az elsőbbség azonban mégis *Kantot* illeti úgy, hogy *Laplace* hypothesise erének mintegy kiegészítése s tökéletesedése gyanánt tekintendő.

Kant rendszerét nem csupán elmélkedés, hanem e mellett a megfigyelés alapján állította fel. Ő már nem használja képzelete szárnyait, hogy azokon a képtelenségek világába emelkedjék mint tették ezt a többi philosophusok. Kutatásaiban mindenkor a józan ész vezérli s ha képzeletét segítségül hívja is a valóság, vagy legalább a valószínűség talaját soha sem vesztí el lábai alól.

Legelőször is azon egységesség kötötte le figyelmét, mely a naprendszerben tapasztalható, így bármennyire különbözzenek is egymástól a bolygók physikai sajátosságaira nézve abban mindannyian megegyeznek, hogy úgy napi, mint évi forgásuk nyugot-kelet irányu, a mely irányban a Nap is forog saját tengelye körül. Tekintve a bolygók és holdak nagy számát, az ily behangzás semmi esetre sem tűnhetik fel csupán a véletlen játéknak sőt biztosra vehetjük, hogy e körülmény egy mindnyájokra nézve közös okban bírja alapját.

Továbbá a bolygók és holdak, az *Uranus* holdjának kivételével az ekliptikához csak nagyon kis szög alatt hajolnak, úgy, hogy mindnyájan kevés eltéréssel a Nap egyenlítőjének síkjában keringenek. Harmadik figyelemre méltó körülmény, hogy a bolygók pályái

ellentétben az üstökösökkel és meteorrajokkal nagyon csekély excentricitást mutatnak, úgy, hogy keringésük csak nem körforgásnak mondható.

Mind e dolgok csupán a nehézkedési erő törvényéből nem magyarázhatók ki, mert hisz az üstökösök, melyek szintén a gravitatio törvénye alatt állanak, minden elképzelhető irányban forognak a Nap körül pályájuk excentricitása és hajlása az ekliptikához rendkívül nagy.

Mi következhetik ebből? Nem más, mint hogy mind e tények az egész rendszer eredetével vannak szoros összefüggésben. S ezek után ki is mondja nagyszerű gondolatát: «Ugyanez az erő, mely most összetartja a világot, a vonzás ereje, létre is hozta a világot a chaosból.»

S ez a következőképen történt: Mindazon testek, melyekből egész Naprendszerünk áll, kezdetben nem szilárd, hanem gázállapotban léteztek s egy a világtérben lebegő chaosban, mely sokkal nagyobb kiterjedésű volt, mint a *Neptun* pályájának átmérője, a nyugvás csak villanathi lehetett, mert a teremtés után azonnal elkezdett működni a parányok vonzereje s a részecskék egymáshoz ütődtek, majd pedig lassanként gyülekezni kezdett a chaos középpontja körül, hol a vonzó erő a legnagyobb volt. A parányok felhalmozódása mind nagyobb és nagyobb lett, úgy, hogy végre egy középponti golyó, a Nap kezdetleges csirája keletkezett, mely lassanként mozogni kezdett s mozgása a legegyszerűbb, a körforgás volt.

A bolygók keletkezéséről pedig így vélekedik Kant: A chaosnak nemcsak közepén, hanem egyéb helyein is támadtak vonzási középpontok, mivel a parányok korántsem voltak egyneműek, hanem egyik finomabb, a másik durvább alkatu. Ezen középpontok azután szintén gyűjteni kezdték maguk körül az anyagot, még pedig a Naptól való távolságuk szerint különböző arányban; azok, a melyek közelebb voltak a Naphoz, sokkal sűrűbebekké váltak, mint a távolabb levők.

Innen magyarázható a bolygók sűrűségének nagyobb arányossága is; a *Merkur*, mely a legközelebb áll a Naphoz, a legsűrűbb, úgy, hogy ha a Föld sűrűségét egynek vesszük, a *Merkur*é 1:376; a *Mars*é már csak 0.714, a

Jupiteré 0.243 stb. Viszont a bolygókat körülvevő gáztömegekből pedig ezek holdjai keletkeztek.

A forgások kimagyarázása azonban már nagyobb nehézséget okozott Kantnak s e pontban elmélete kissé homályos is. Úgy vélekedett ugyanis, hogy a távolról érkező parányok a Nap felé futva, gyors mozgásukban az utjukban álló bolygókba és holdakba ütődtek s azokat mozgásba hozták, úgy, hogy minél nagyobb lett a Nap vonzó ereje, annál erősebbek lettek e zavargások, míg végre a rohanó parányok tömege a bolygókat *oldalra* szoritván, forgó mozgást idézett elő. E forgás eleinte zavart volt ugyan, de hovatovább mindjobban egyenletessé vált s végre az egész rendszer egyöntetűen nyugot-kelet irányban keringeni kezdett a Nap egyenlítőjének síkjában.

Ez Kant elmélete főbb vonásaiban, melytől a genialitást, mint látjuk, nem lehet megtagadni. Ő volt az első, ki egységességet öntött az egész rendszerbe s mindent egy alapokból, igyekezett kimagyarázni. E mellett azonban maga is érezte elméletének némely pontban való fogatkozását s ezért nem is tekintette a kérdést teljesen megoldottnak; ő csak utbagazítást, mintegy alapot adott további fejtegetésekre. Így pl. a tapasztalat nem igazolja azon feltevését, mely szerint a bolygók excentricitása a Naptól való távolságuk arányában növekszik, mert hisz az *Uranus* excentricitása kisebb a *Saturnus*énál, pedig a Naptól sokkal távolabb fekszik; az üstökösöket is a naprendszer kezdetleges tagjainak tekintti, a mi nehezen magyarázható; továbbá a sűrűségrevonatkozó nézetei is részben tévesek, a mennyiben pl. a *Saturnus* rendszerünk legritkább, pedig nem legtávolabb fekvő tagja, stb.

Mindazonáltal az alap megvolt vetve s ugyanezen alapon épített tovább Laplace is, kinek elmélete Kantének mintegy kiegészítése, tüzetesebb magyarázása. Ő is felveszi a kez-

detleges ködtömeget, mely mint chaos lebegett a világűrben, csak hogy a fejlődés fokozatainak kimagyarázásában már más véleményen van, a mennyiben ő nála a bolygók és holdak keletkezésében az *ősforgás* játszik főszerepet. Lásuk az ő hypothesisét is, legalább vázlatosan.

A sűrűdő ködtömege forgásnak indult, már vagy kezdettől fogva, vagy ha a forgás kezdetét időben vesszük, egy már létező égitestnek oldalról reáható vonzása következtében. A sűrűsödés előre haladtával a tengely körüli forgás is mind gyorsabbá és gyorsabbá vált, az egyenlítő körül levő részek lassanként kidomborodtak a centrifugál erő következtében úgy, hogy idővel az egész ködgolyó lapos tömeghalmazzá alakult át, mely a középpontban levő Napot mintegy légkör alakjában vette körül. Bármily hosszú időtartalomnak vegyünk is fel egy-egy forgást, ez a szélső rétegekben mégis nagy sebességet szült, tekintve az átmérő óriási nagyságát, mely a *Neptun* pályájának átmérőjét is jóval meghaladhatta, minek következtében a centrifugál erő mind jobban és jobban növekedett, úgy, hogy végre ezt a centripetál erő, a részecskék vonzó ereje, nem volt képes kiegyenlíteni s így az egyensúly megzavartatván, egy réteg leszakadt az anyatestről.

Ez eleinte szabályos gyűrű alakjában övezte a ködtömeget, részecskéi azonban lassanként tömörülni kezdték s végre golyó alaku testté, bolygóvá vált, mely a nagyobb tömeg által szabott pályán folytatta keringését ugyanazon sebességgel, melylyel az elválás pillanatában birt.

Mint hogy pedig a levált résznek külső rétegei nagyobb sebességgel bírtak, mint a belsők, vagyis a szélső részek forgásukban megelőzték a belsőket, mi sem egyszerűbb, minthogy a sebesség különbséget tengelykörüli forgást idézett elő a gömbbé alakult ködtömegekben, mi pedig a nappal és éjszaka váltakozását tette lehetségessé.

(Folytatása következik.)

Nagykőrösi királyjárók.

A „Tanulók Lapja” számára írta: dr. *Solymosy Sándor.*

(7)

Elméletek és elméletek vázolója után térjünk át a legvalószínűbb hypothesisre, melyet eddigelé a naprendszer keletkezésére nézve felállítottak. Érttem Kant és Laplace elméletét. Azon sok kutatás, találgatás, fejtegetés és kísérletezés után végre sikerült oly elmélet birtokába jutnunk, mely nemcsak kielégítően magyarázza a látható jelenségeket és tümenényeket, hanem azon bizonyító érvek támogatása mellett, melyek e pontra nézve felhozhatók, valószínűsége is erős alapokon nyugszik. Ezáltal új pálya nyílt meg az égitestek természetének, mibenlétének megismerésére, melyen haladva jogosítva érezhetjük magunkat a jövőre vonatkozólag biztosabb reményeket táplálni.

Mivel a házakba betutulnak, így jelentvén megérkezésüket. Persze ő a svadrontrombitát nem adhatja oda, hanem van még neki a szerelékek közt egy régi trombitája, összevissza horpadt, rekedt instrumentum, azért az igen jó lesz, mert minél vadabb hangokat ad ki magából, annál jobban felriadnak

hallatára a lakók s összerezzenek a gyerekek.

Eleinte megijedtek a fiúk, hogy Venczel most elárulja a féltve őrzött titkot, besugja Brockenthalnak, meg Herepeynek és oda a szép terv, dugába dőlt a vállalat. De Venczel jóra való cseh ember volt, nagyon szeretete a kis Hanzit; már minék is mondaná meg nem, kap a besugásáért vörös nadrágot egyiktől sem, a gyerekeknek kedvét rontja, aztán az egész amugy is csak valami ártatlan játék lesz, a minék semmi köze a felnőttek dolgához.

Persze, ha tudta volna, mennyi köze van hozzá!

De hát fontosabb dolgról nem is álmodott a jámbor. Elhitte a Hanzinak első szavára, hogy csak kiakarnak menni a határdűlön túl lévő barátmonostorba kántálni. A jó papok — ferenczrendi szerzetesek, — nagyon szívesen fogadták őket mindig, most megakarják lepni őket ujonnanült karácsonyi énekekkel. Micsoda szép ajándékot kaptak már ott máskor is, most is adnak bizonyosan annyi sok szepet, jót, csak győzzék haza hozni. Aztán abból kap ám majd Venczel is, ha nem kotyogja ki előre a tervet. Mert ha véletlenül Herepey városbíró uram megtudná, — a milyen nyakas ember, — még őket sem eresztené ki a város kapuján, már csak a rend miatt sem. De ha már egyszer kin vannak, visszajövet majd csak megbékül, legföljebb lekorholja őket egy kicsit.

Mindez olyan érthető, világos volt Venczel előtt, hogy árulkodás helyett, még fölesapott büntársnak. Segített nekik aranypapirosból, tiszta gyolcsból nagy csillagdobot ragasztani, a mibe fagyyszál jön s este kivilágítva viszik elöl, jelképezvén vele a betlehemi csillagot, mely egykor a napkeleti fejedelmeket az ujszülött Jézus bölesőjéhez kalauzolta.

Ujesztendő után harmadnapra terveztek a kirándulást. Már készen várt minden gúnya, kellék, újra meg újra végigpróbálták énekeiket, ment minden, mint a karikaesapás.

Csak az tűnt fel Venczelnek, hogy a két fiún öröm helyett valami levertséget vett észre. Más gyerek örül az ilyen vállalkozásnak, türelmetlenül várja az indulás pillanatát, ezek pedig, mintha inkább halogatni akarták volna kirándulásukat.

Csak a két diákot figyelte, a harmadikra rásem hederített. Az igaz, hogy olyan lóggósforma volt a szegény amugy is. Miskának hitták, fejfel volt magasabb a másik kettőnél, de azért alájok rendelte magát esendesén, szót-

lanul. Az egész tervről mitsem tudott, mert ha ismeri, talán el is áll a vállalkozástól; csak azt hallotta, hogy valahova elmennek kántálni, királyjárásra, a mi neki, a vallásos katolikus gyerekeknek, igen tetszett.

Miska különben Zitterbart majszter urnak szabóinasa volt. Régen néhány hónapos korában úgy találták őt kiteve a nagy-körösi városháza kapujában. Valami koldusasszony lehetett az anyja, a ki így akarta őt megmeneteni az éhenhalástól. Arról tudták meg, hogy katolikus, hogy a nyakában kis posztókereszt lógott öcska szalagon. A város felnevelte aztán Zitterbart műhelyébe került, had tanulja meg tőle a német szabóságot; értsen magyar ember is ilyeshez. — Most mióta a majszter napokon át nem volt otthon, a munka is szünetelt, Hanzinak könnyű volt rávenni a fiut, hogy velük tartson. Kecsegtette a kirándulás; amugy is ki szokott járni nyáron a monostorba vasárnapi misére s ismerte a pátereket; hát nagyon örült a viszontlátásnak.

Igy álltak a dolgok január harmadikán. Ez nap délutánjára terveztek az indulást.

A városfalon belül, közel a kapuhoz volt Herepey uramnak egy nagy szénapajtája. Oda vitették ki öltözékeiket a gyerekek Venczellel. Az öreg hűsegesen kiczipelt egy nagy motyóban mindent, a fiuk pedig, mintha csak sétára indulnának, szép lassan arra felé mentek az utcáson végig.

Laczi és Hanzit bizony nemcsak tetetésből, félrevezetésből lépegettek lassan, valami húzta őket vissza. Kétszer-háromszor is hátra fordultak a házuk felé, mintha bucsut — ki tudja talán végbucsut — vennének a drága, kedves emlékekkel teli, szerető otthonról.

Csak az tudja, micsoda keserű, rikató érzés az, a ki fiatalon szakadt el a szülei háztól. — Mikor a távozóknak könybe lábadt szeme egyre kevesebbet lát a kedves, szeretett hajlékból! Most már csak az ajtó előtt álló jegenyefa sudara, aztán az útfordulónál az is eltűnik végkép, hátul semmi emlék többé; elül az ismeretlen, idegen nagy világ, a mely megnyilik előtte siváran, hidegen, a, a hol senkije, semmije, magára van hagyatva benne, sehoh szülei szeretet, otthoni jó szó nem várja . . . ilyenkor az ember, kivált ha fiatal, olyan egyedül érzi magát, úgy el van hagyatva, olyan igen-nagyon árva!

Nem esoda, ha mind a kettő lopva könnyeit törölgette.

— Ne sirj; Hanzit; visszajövünk ám mi, ha a jó Isten akarja. Nem olyan nagy dolog!

Látod, nem is olyan magas a hó; meglásd, eljutunk szépen Kecskemétre, vissza pedig majd csak adnak valami alkalmatosságot. No, ne sirj mert . . . mert bizony Isten, én sem állom tovább!

Csak azon vette észre magát, hogy a nagy vigasztalásban maga is elfakadt sirva.

Miska esudálkozva, nézte őket. Ezt aztán észrevették és megemberelték magukat. Ne sejtsem most még a harmadik semmit, majd ha kint lesznek a pusztaságon s ha többé vissza nem mehet, akkor mondják meg neki, mi járathatnak, hova készülnek. — Talán sejtették is, hogy nem szép, a mit vele tesznek s azért szegyeletük is magukat előtte. Majd bocsanatot kérnek tőle később, odakint!

A pajta végében állt egy kis üres szárnyék, a hova nyáron gazdasági eszközöket szoktak tenni, most azonban nem volt benne semmi, kis ajtaja is csak fakallantyúval volt becsukva. — Azt már Venczel előbb kinyitotta s szétrakott holmival várta bent a fiatal utasokat. A mint az ajtón besurrantak, nyomban hozzá kezdtek az öltözködéshez.

Előbb valami csipkés karing felét húztak ruhájuk fölé, mely a kis Hanzinak majd sarkát verte, Miskának meg alig ért térdig. E fölé kanyarították a színes palástot. Laczié, a ki Gáspár arab király szerepét vitte, piros színű volt, szélein aranysköfiummal, nyakában aranyfényű papiroscsillag lógott, fején süveg-alaku korona, alul patyolattal körülkötve, a mi hátul lelógott hata közepéig. — Miska volt a chaldéus király: Menyhért. Rojtos szélű kék palást nyakába kerítve; fején sokágu aranyos papírkorona; mint leghoszabbnak kezében a hosszú nyélre tűzött csillagdob, a mibe bévül fagygyertya volt erősítve. — Hanzit, mint legkisebb, Boldizsár indus királyt képviselte. A képét be kellett feketítenie, a mit Venczel nagy szakértelemmel eselekedett meg, bemázolván ábrázatát szenporral kevert zsiradékkal; aztán ráadta a sárga, fehér premes palástot s kezébe a kimustrált trombitát.

No most még a bajuszt és szakálat kellett felrakniok, azt is Venczel végezte. Csepüköczből már otthon kifomalták a fejdizseket, most csak fel kellett raggatni. Laczi egyenes kipödött bajuszt kapott, füle előtt rövid pofaszakállat, — szakasztott kuruczhajdu ábrázata lett tőle. Miska mellig erő fehér szakálnak és bajusznak lön boldog tulajdonosa, olyan volt, mint a bibliai pátriárkák képe a templomban. Hanzit, mint szerencsen, szörtelen maradt; a fényes fekete képével elég szép volt ő úgy is. Még hosszú, kampós botjait ragadták meg,

aztán kezét szoritván Venczellel, hangos ének szóval indultak ki a pajtából, egyenesen a városkapu felé:

»Elindulának és el is jutának
Szűz Máriának jó estét mondának!»

Esteledett, mire a kapuhoz értek. A monostori városkapu mellett bévül a falon állt a kis őrház, melynek három fegyveres emberből álló kirendeltsége a hangos énekre kisietett a meleg tűzhely mellől.

— No, mi a, gyerekek!

Szólította meg a furcsa maskaratársaságot a civil polgárőr, a ki ez estén Barbó Mihály uram vala, a városi harangozó. A másik kettő német dragonyos volt, ezeket Brockenthal állította a kapuhoz öröknek.

— Ki szeretnénk menni Mihály bácsi!

— Ki ugy-e! Hát nem tudjátok, hogy meg van tiltva?

— De nekünk nem ám. Mert én vagyok a városbíró fia, a Laczi, csak ide akarunk kimeenni a monostorba, osztán reggel haza jövünk hiba nélkül. Kelmednek is hozunk barát-kalácsot.

— Bizony nem lehet azt, gyerekek. Tudjátok-e mi a jelszó?

A három fiu összenézett.

— Jaj, mi lesz most!

Laczi tért leghamarább magához az ijedségből.

(Folytatása következik.)

Jskolai hírek.

A budapesti gyakorló főgymnasium febr. 14-én hangversenyt tartott, melynek műsora a következő volt: Beethoven: Isten dicsősége. Énekelték a 3. osztály növendékei. Esser: Mon ange. Fuvolán előadta Lobmayer Géza 7. o. t. Gounod: Ave Maria. Énekelté Molnár Berta urnő. Zongorán, hegedűn, gordonkán és harmoniumon kísérték Liphay Ervin 7. o. t., Erkel Lajos 7. o. t., ifj. Benczur Gyula 7. o. t. és Popovics Lázár 7. osztályu tanuló, Raff: Cavatina. Hegedűn előadta Goldziher Miksa 7. o. t. Febr. 14-én Popper: Gavotte. Gordonkán előadta Körösi Kornél 7. o. t. Zongorán kísérté Körösi Pál 5. o. t. Pergolese: Stabat mater. Énekelték a 3. és 5. osztály növendékei. Febr. 13-án: Major: a hajósleány. Énekelté Molnár Berta urnő. Febr. 14-én Wieniawski: Kuyawiak. Hegedűn előadta Erkel Lajos 7. o. t.

Febr. 14-én. Major: Andante a D-moll négyesből. Előadták: Goldziher Miksa 7. o. t., Frank Pal 5. o. t., Körösi Kornél 7. o. t. Haydn: G-dur symphonia. Előadta az ifjusági zenekar.

A pápai ev. ref. főiskolai ifjusági képzőtársulat jan. 31-én tartotta XI. rendes gyűlését. Tek. Dr. Kapossy Luczián tanár-elnök ur vezetése alatt. Mult gyűtés jegyzőkönyve felolvasatván, hitelesítést nyert. Szücs József szavalta a «Holló»-t Poe Edgártól; szavalása részben sikerült. Vargha Kálmán bírálta a 21 sz. «Dalnok» cz. verset. Elfogadásra ajánlotta. Sörös Béla bírálta a 24 sz. «Egy év mulva» cz. munkát, mely dícséretet nyert. Szerzője Kosztolányi Zoltán 8. o. t. Vizszavlati darabul kitűzi a társulat az «Inggomb» cz. monológot. Komoly szavlati darabul «Satanas»-t Váradytól. A gyűlés névsor olvasás után véget ért.

A debreczeni főgymnásium önképzőköre februárhó 14-én tartotta VIII-ik rendes gyűlését, nt. Dr. Gulyás István felügyelő-tanár ur jelenlétében. Szücs László aljegyző 7. o. t. felolvasván a jegyzőkönyvet, hitelesítették. Ezután Cs. Szabó Gyula 5. o. t. szavalta Gabányi «Egy kedves ember» cz. vig monológját. Szavlatát a kör megdicsérte. Szigeti Ferencz 8. o. t. felolvasta Vályi Nagy Gusztáv 7. o. tanulóknak «Ráthy Borsas» cz. költeményét. Bírálatra kiveszi Ábrahám László 8. o. t. Kis Ernő 6. o. t. felolvasta «Szerelmem és büszkesség» cz. elbeszélését. A kör az elbeszélést megdicsérte. Szilágyi Imre 6. o. t. felolvasta «Gyónás» cz. költeményét, melyet bírálatra Rácz Lajos 6. o. t. veszen ki. Végül Oláh Gábor bírálta Balkányi Kálmán 5. o. t. Szigligeti «Liliomfi»-járól szóló értekezését, melyet felületes voltáért a harmadik fokozatra érdemesít. A kör megegyezett a bíráló véleményével s a bírálatot megdicsérte.

Az ungvári kir. kat. főgymnázium kebelében működő és Gabelsberger-Markovics gyorsírókör fennállásának 25-ik évfordulója alkalmából 1897. február 21-én táncmulatsággal egybekötött ünnepélyt rendez. A Műsor következő: Zene. Előadja: az ifjusági zenekar. Elnöki megnyitó. Ének. Előadja: az ifjusági énekkar. Gyorsíró-verseny. Az ungvári főgymnáziumi gyorsírókör története. Felolvassa: Kaminszky József 8. o. t. Titkari indítványok. Ünnep óda. Szavalja: Hegyi Mihály 8. o. t. Ének. Előadja: az ifjusági énekkar. Elnöki zárzó és a verseny eredményének kihirdetése. Zene. Előadja: az ifjusági zenekar. — *Az ungvári* főgymn. kebelében működő Dayka-kör Deák Ferencz halálának évfordu-

lója alkalmából 1897. jan. 31-én ünnepélyt rendezett, melynek jegyzőkönyve a következő: Tek. Mazuch Ede tanár-elnök ur lelkes beszéd kíséretében megnyitja az ülést, melynek első pontját Hegyi Mihály 8. o. t. szavlatára képezte, a ki nagy hatással adta elő Szász K. Deák emlékezete cz. ódáját. A férfi. Szász K. től szavalta: Iváncsy Béla 5. B. o. t. Tahy Endre 8. o. t. szépen kidolgozott ünnepi beszédében Deák F. pályáját és működését méltatja. Deák F. levele egy tanuló ifjuhoz; előadta: Berkovics Lajos 6. o. t. A hazza. Petőfi S.-tól; szavalta: Gaál Menyhért 5. A. o. t. Mivel az ülés tisztán Deák F. emlékének felelevenítésére volt szentelve, az előirt napirend letárgyalása után a tek. tanár-elnök ur az ifjusághoz intézett buzdító szavakkal berekeszti az ülést.

Evvel kapcsolatban van szerencsém tudomásul adni, hogy az ez idei pályatételek a következőképen vannak megállapítva: 1. A szülőföld szeretete Petőfi költészetében. — 2. Árpád mint eposz-hős a Zalán futásban. — 3. Eötvös: Falu jegyzőjének széptani jellemzése. — 4. Szónoki beszéd az ifjusághoz a hazaszeretetről. — 5. Ungvölgye földrajzi, term. rajzi és néprajzi szempontból. — 6. A magyar honvédelmi rendszer fejlődése III. Károlyig (1715). — 7. Fejtsék ki az erély megmaradásának elve, minél több példával megvilágítva. — 8. Műfordítás latin, görög, német, francia, angol és olasz nyelvből. — 9. Jutalomban részesül az évközben előadott legjobb fejtegetés és bírálat.

A szegedi főgymn. önképzőköre folyó hó 14-én tartotta XII. rendes gyűlését a következő tárgysorozattal: A nemzeti érület fejlesztésének fontossága és eszközei a népiskolákban. IV. rész. Felolvasta Thomay Ernő 8. o. t. Tompa: A madár fiaihoz. Sikerülten szavalta Várnay Dezső 8. o. t. Mosonyi Emil 7. o. t. «A politikus varga» cz. saját életképét védelmezte Müller Jenő 8. o. t. bírálatával szemben. Garay: Kont. Elégé sikerülten szavalta Tóth Imre 8. o. t. A harmatképződés. Felolvasta Becker Mihály 8. o. t. Váradi Antal: Az ezüst fátyol legendája. Elégé sikerülten szavalta Kiss Aladár 8. o. t. Jantsovits Jenő 8. o. t. «Az erdő utka» cz. saját elbeszélését védelmezte Grüner Manó 8. o. t. bírálatával szemben. Petőfi: Erdélyben. Kiválóan sikerülten szavalta Gönczi Elemér 8. o. t.

Az egri Vitkovics önképzőkör febr. 7-iki rendes gyűlésének programja: Kovách Gyulának «A barát» cz. verses munkáját dícsérettel fogadta el a kör. Kriskó László 5. o. t. sza-

valta Tárkányi «Coriolán» cz. költeményét. Szilágyi László 5. o. t. szavalta Petőfi «Rab» cz. költeményét. Eliásy Sándor szavalta Petőfi «A szomjas ember tünődése» cz. költeményét jósikerrel. Vazsita Andor 6. o. t. szavalta Mindszenty «Szent Emerentia szüz és vértanu» cz. költeményét nagy hatást ért el szavlatával. Nagy János 7. o. t. igen kiváló eredménnyel szavalta Váradi Antal «Az Ur ítél» cz. költeményét. A szavlatot, kit hang, előadás és mély érzést jellemeztek, a kör elnöke is igen megdicsérte kidolgozott szavlatáért.

A fumei m. kir. áll. főgymnásium ifjusága magyar társalgó körének tegnapelőtt este tartott farsangi mulatsága fényesen sikerült. A műsort, mely szavlatokból, zeneelőadásból és melodramából állott, a közönség teljes elismerése és szünni nem akaró tapsa követte minden egyes szám után. A tánczot a kör ifjusági elnöke, Friedrich 8. o. tanuló kezdte meg Fest Aladár kir. igazgató nevével. Az est teljes bevétele 1244 kor; kiadás 700 kor; az ifjusági könyvtár részére maradt 544 kor.

VEGYESEK.

Ezer magyar feladat. Lapunk szerkesztője, Dr. Rupp Kornél e munkáját, mely díszes kiállításban február végén hagyja el a sajtót, ajánljuk lapunk összes előfizetőinek és híveinek figyelmébe. A ki tiz előfizetőt gyűjt a jelenleg nyomás alatt levő érdekes és hasznos könyvre, *egy ingyenpéldányban* részesül, a ki öt előfizetőt gyűjt, feleáron, aki 3 előfizetőt gyűjt 1 frtért kapja a könyvet, melynek bolti ára 2 frt, előfizetés útján 1 frt 50 kr. A megrendelések szerkesztőségünkbe is intézhetők, az előfizetési pénzek azonban Hangos Antal könyvkereskedő címére — Budapest, IV., Calvintér 5. sz. küldendők. Gyűjtő ivekkel szívesen szolgál szerkesztőségünk azoknak, a kik a könyvre előfizetőket óhajtanak gyűjteni s így tisztelet példányhoz jutni.

Irodalmi pályázatunk határidejét több előfizetőnk kívánságára *márczius 7-ig* meghosszabbítottuk. Azon túl nem fogadunk el pályamunkákat. A pályázni óhajtok tehát ehhez tartsák magukat. Az eddig érkezett pályamunkák tárgy szerint így oszlanak meg: költemény 29, elbeszélés 16, értekezés 13, poetikai fejtegetés 5, Kemény regényének fejtegetésére 4. Kérjük a pályázni kívánókat, hogy ne annyira verseket küldjenek, hanem inkább a poetikai fejtegetéseket Kemény Zs. regényeinek

méltatását kultiválják. — Legközelebb közölni fogjuk mihez tartás végett a beérkezett dolgozatok czimeit.

Pályadíjak. Nagy Sándor budapesti műegyetemi könyvtáriszt versenyírást rendez a rendszere szerinti gyorsírók számára. A versenyírás husvét másod napján délután történik, diktálás után. Első díj 2 db. arany, második díj egy db. 20 koronás arany, harmadik díj egy db. 10 koronás arany. A ki 220 szót tagot képes írni 10 db. 20 koronás aranyat (100 frt.) kap, ha esetleg ketten lesznek, a második 5 db. 20 koronás arany pályadíjban részesül. Részletes programot és könyvet is az érdeklődőknek szívesen küld a «Népszerű Gyorsíró» szerkesztője Nagy Sándor (Budapest, műegyetemi könyvtár). — A pályázat eredménye annak idején lapunkban közölni lesz.

A Vörösmarty szobor javára még nem kaptunk újabb adományokat. A zombori ifjuság gyűjtését a pesti hazai első takarékpénztár egyesület József- és ferenczvárosi fiókjába tettük be. A betét-könyv száma 30838, tőke könyv LXXXI. Ha a szoborra való gyűjtést befejeztük, a begyűlt összeget át fogjuk adni a nagy bizottságnak s újból elszámolunk gyűjtésünk eredményéről.

FEJTÖRŐ.

— Rovatvezető: Császár József. —

1 Számtani kérdés.

Oly tulajdonságu három szám keresendő, hogy a két első 3—3-mal kisebbítve 1:2 viszonyt adja; az első s harmadik 4—4-gyel kisebbítve 1:3 viszonyban legyen; s végül: a második s harmadik 5—5-tel nagyobbítva 3:4 viszonyt képezzen. — Melyek e számok?

2. Földrajzi kérdés.

Melyik az az erőssége Kaukázusontúli orosz tartományban, a hol Paskievics orosz vezér 1828. aug. 27-én győzelmet aratott Musztafa basa főött?

Történelmi kérdés.

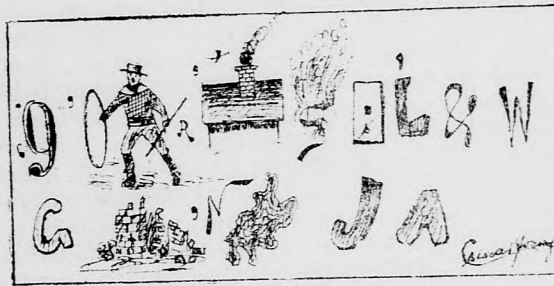
Ki volt az avar klagán, ki 565-ben népe vezérévé emeltetve, 200,000-nyi harcossal Európába jött s itt Attila birodalmának romjain, a hunok utódait s a többi szétszórt fajrokonokat egyesítve, nagy avar birodalmat alapított? Meghalt 600-ban Kr. u.

4. Természetrizai kérdés.

Mi a neve azon bogárnak, a mely a lemezes csápuak (lamellicornia) családjába tartozik? Csápjainak bunkója

6-7 lemezből áll, lábai vörösbarnák. Alezája pajor vagy csimaz néven ismeretes, nagyon kártékony, különösen a szőlőre, gyümölcsfára, melynek gyökerét megrágja. A teljes rovar kifejlődésére 3-4 év szükséges.

Képrejtvény.

A 6. számban közölt fejtörők megfejtése.
Számítási kérdés. A 100, B 20 krt tett be. $(x + y = 120, \frac{1}{6}x = \frac{5}{6}y)$ — **Földrajzi kérdés.** Syll., főhelye Keitum. — **Történelmi kérdés.** Münzer Tamás. Frankenhauseben 1525 máj. 25-én megveretve elfogták és máj. 30-án Mülhausenben lefejezték. — **Természettudományi kérdés.** Palka (cyperus), a palka-félék családjából (cyperaceae). — **Vegytani kérdés.** Pyridin. — **Képrejtvény.** Török, de nem hajlik.

A Fejtörő kérdések megfejtői.
 Kohn Vilmos, Konecsny Béla, Gáyer Gyula, Slákovics Gergely, Schwarz Izidor, Marikovszky László, Steiner Andor, Hodács Ágost, Kövesi Rezső, Hegedüs Ferencz, Fischer Péter, Kerbler Lajos, Beöthy Sándor, Szepessy Géza, Gaál Sándor, Szvetics Gábor, Mayer Frigyes, Tuszkán Izidor, Bernáth Béla, Molenda János, Veisz Henrik, Vértés Bertalan, Offenmüller Zsigmond, Báder Gusztáv, Fekete Géza, Kárpáti Lajos, Schreiner Kálmán, Krausz Ernő, Szilvássy Béla, Exner Gyula, Sötér Béla, Dániel Béla, Elszász Ernő, Lányi Ernő, Függe Dénes, Barcza Lajos, Fortwinger Pál, Obermayer János, Kramer Antal, Tamásy Géza, Planer Ferencz, Ráner Gyula, Schweitzer István, Kozma Béla, Hanusz Ottó, Bindermann Lajos, Reigl József, Miklósy Gyula.

A könyvjutalmat sorsolás útján Barcza Lajos nyerte el Budapesten.

IRODALOM.

A magyar nemzet története. Irodalmi rovatunk egy ugyszólván már állandóvá lett vállalatáról a Lampel Róbert (Wodianer F. és fiai) budapesti kiadócégnél megjelenő nagyszabású Szalay-Baróti írta «Magyar nemzet története»-ről kell ismét megemlékeznünk, melynek most vettük 55-ik füzetét, melyben folytatólagosan leíratik I. Lipót császár-király uralkodása, Bécsnek a hős Szobieszky János lengyel király általi felszabadulásáig.

Benne van a szomorú emlékü pozsonyi iudicium delegatum, mely egy egész csomó protestans papot ítél gályarabságra; olvasunk Spork császári generalis kegyetlenkedéseiről és az 1681-iki soproni országgyűlésről, mely hivatva lett volna az annyira agyonzaklatott szegény magyar hazának megadni a békét. Tökölly szegény magyar házának megadni a békét. Tökölly Imrécék azonban másképp akarták azt elérni — s folyik tovább az élethalál harc. — Az 55-ik füzet műmelléklete Tökölly Imre daliás alakja, a megelőző füzet mellékletének II. Rákóczy Ferencznek pendántja. A többi illusztráció bőségét következő sorok mutatja. Ampringen Gáspár, Szelepcsényi György esztergomi érsek, Protestans papok a pozsonyi bíróság előtt, Protestans papok a lipótvárosi börtönben, Protestans papok gályára hurcolása, Spork kegyetlenkedései, I. Lipót és neje bevonulása Sopronba 1681-ben, Eszterházy Pál nádor ifjúkori arcképe, Kuruczok és labanczok harca, három képben. Tökölly Imre ezüst érme, XIV. Lajos francia király ifjúkori arcképe, XI. Ince pápa, Kara Musztafa nagyvezér, V. Károly, Lotharingia hercege, Szobieszky János lengyel király arcképe. A törökök veresége Bécs alatt. Emlékkérem Bécs fölmentésére.

Mikes Kelemen élete című munkára, mely a folyó évben fog megjelenni, kaptuk a következő előfizetési felhívást Tones Gusztáv szabadkai főgymn. tanár úrtól, lapunknak is kedves munkatársától: A munka, felölve az eddigi kutatások összes eredményeit, Mikes Kelemen életét és munkáit tizenhat fejezetben tárgyalja; főbb részei a következők:

I. Mikes gyermek és ifjú kora 1711-ig. — II. Mikes Lengyel- és Franciaországban. — III. Galipolisztól — Rodostóig. — IV. Rodostói élet 1720—25 közt. V. Amnestia. Mikes viszonya urához Szerelme. — VI. Rodostói élet 1725—35 közt. — VII. Rákóczi Ferencz halála és Mikes Kelemen. — VIII. Rákóczi József, Mikes Moldvában. — IX. Ismét Rodostóban. Honvágya. Vallás-erkölessi iratai. — X. Mulatságos napok. — XI. A Törökországi Levelek ismertetése. — XII. A Törökországi Levelek keletkezése. — XIII. Mikes stílusa. — XIV. Mikes egyénisége. Képességei. Erkölessi felhozása. Világnézete. — XV. Utolsó évei és halála 1761-ben. — XVI. Iratainak sorsa. Munkái a magyar irodalomban.

Munkámat ajánlom a nemzeti irodalmunk iránt érdeklődő művelt közönségnek, az érettebb ifjúsági és tanári könyvtárak öreinek szives figyelmébe, kérve őket, hogy munkám megjelenését támogatásuk által tegyék lehetővé. A 14—15 nyomott ívből álló munka ára füze 2 frt, csinos vászonkötésben 2 frt 60 kr. Gyűjtőknek 8 előfizető után tiszteletpéldánnyal szolgálók. Az aláírási iven az előfizetési pénzzel együtt folyó évi márczius 1-éig hozzám Szabadkára (főgymnasiaumi épület) küldendők. A tisztelt előfizetőket ezen határidőnek pontos megtartására kérem, hogy a nyomtatandó példányok száma iránt még kelő időben tájékozhasssam magam.

«Kosmos» műintézet nyomása. Budapest, VI., Aradi-utca 8.

TANULÓK LAPJA

A nmélt. vallás- és közoktatási miniszterium által 1896. május 26-án kelt 26808. sz. alatt

A KÖZÉPISKOLAI IFJUSÁG SZÁMÁRA AJÁNLVÁ.

Előfizetési árak:	
Egész évre	4 frt.
Fél évre	2 frt.
Negyed évre	1 frt.

Megjelenik minden vasárnap.

SZERKESZTI:
Dr. RUPP KORNÉL
 főgymnasiaumi tanár.

Kiadja a „Kosmos” műintézet, kö- és könyvnyomda és hírlapkiadó részv.-társ.

SZERKESZTŐSÉG:
 Budapest, IX., Soroksári-utca 31.
 KIADÓHIVATAL.
 Budapest, VI., Teréz-körcut 23. sz.
 KÉZIRATOKAT
 nem adunk vissza.

Búcsuztató.

Láttak-e már olvasóink „Bögömetés“-t? Nagy dolog ez a némely vidéken divó jóízű szokás. Minden esztendő hushagyó keddjén vonul városzerte éktelen kurjongatás, muzsika közepette, egy délczeg gebéktől vont kerekas alkotmány; rajta a fekete bakacsimba vont bögő. Temetik a dübörgő szavu szerszámot. Nyomában baktatnak az árlaczos siratók, azon iparkodván erőnek erejével, hogy szeméikből ökölnyi könnyeket sajtoljanak ki, mialatt lárváik alól kifít a dévaj vigyorgás.

Magam is ilyfele siránkozó helyzetében vagyok, mikor most az a föladat háramlott rám, hogy egy nagy halottról írjak megható nekrológot. Sehogy sem tudok búskomor hangulathoz törődni, egyszerűen elröppen az elégikus üstölgés. És így van velem együtt Európaszerte az a sok millió ember, a kik különböző országokban harsogtatják: Meghalt a Farsang, a nagy Farsang halott! Hushagyó kedden élte virágkorát és lám, hamvazó szerdára meghalálózott. Gyászolják is mindenütt. Velenczében árlaczos felvonulásokat, virádobálást és czukoresőt tartanak, Madridban pazar pompát és bikaviadalokat rendeznek, Németországban megülik a pajkos *Narrenfest*-tet, Párisban pedig körülveszik a *boeuf gras*-t, a kövér ökröt.

A lányok sóhajtoznak, de egyttal elégedetten gondolnak vissza a kivilágos kivirradtig tartó multságokra és édes emlékeire. A fiatal emberek haza mennek és kialuszzák magukat istenigazában; az apák savanyu arczszal néznek erszényeikre, melyeket kissé meglapított a farsang, másrészt azonban örvendve latolgatnak néminemü eredményeket. A láthatár

szélén feltünik a diák is, ki szintén kivette a részét a czéczóból: most egy időre nyugalomra teszi feltékenyen gondozott frakkját, megszorítja kiadásait és a tanuláshoz lát, hogy kijavítsa «jegyeit», melyek közt gyászos «kvótaleszállítást» végzett — a farsang. Száz szónak is egy a vége: e gyér adatokból is kiviláglik, mit tán a statisztikusok még nem szedtek számokba, mily messze kiható nemzetgazdasági és morális hatása van a farsangnak! A mi nem is csodálandó e nevezetes intézménytől, melynek — halljátok ezt kegyetlenszívű papák és mamák, kik gyakran oly nehezen engedtek a tánczbavagyó fiatal-ságnak! — az alapja jámbor és istenes, a mennyiben eredete a *vallásban* gyökerezik.

Igaz, hogy pogány vallásban, mert csupán a görögöknek és rómaiaknak volt oly fenkölt (?) világnézetük, hogy a dinom-dánomot körmönfont finomsággal tudták összekapcsolni a kultusszal. Hallgassunk a Bachanaliákról, hanem emeljük ki a rómaiak *Saturnaliá* it, a mi farsangunk ösanyját, melyek alkalmával megszűnt a különbség ur és szolga között és tüzes táncz, énekszó meg pohárcsengés közt kívánták vissza a jó Saturnus uralma idejét, az «aurea aetas»-t.

E valóban szép és kedves ünnepség annyira összenőtt a nép szívével és oly mélyen bevésődött tudatába, hogy a kereszténység, melynek gyűjtőpontja Itália lön, meg sem kísértette azt elenyészteni. Így öröklődtek ránk a Saturnaliák a mi kellemes, bohó farsangunk képében; csak a név és czélzat változott. Mi nem akarunk istenséget ünnepelni, nem sirunk vissza letűnt aranykort; egyszerűen, már a